

ELEKTRONİK OLARAK DEVREDİLEBİLİR KAYITLARA İLİŞKİN UNCITRAL MODEL KANUNU

*Uncitral Model Law on Electronic
Transferable Records*

Ahmet Said BER*

Sunuş

UNCITRAL (Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu) tarafından oluşturulan Elektronik Olarak Devredilebilir Kayıtlara İlişkin UNCITRAL Model Kanunu, ülkelerin iç hukuklarındaki düzenlemelere kaynak teşkil etmek, uluslararası alanda yeknesak kurallar oluşturmak ve devredilebilir belgelerin ve araçların elektronik ortamda kullanılmasını sağlamak amaçlarını taşımaktadır. Model Kanun, yasal olarak, konişmento, poliçe, bono, çek ve depo makbuzları da dâhil olmak üzere devredilebilir belgelere ve araçlara işlevsel olarak eş değer olan elektronik olarak devredilebilir kayıtların kullanılmasını sağlamaktadır.

Gelişen teknoloji beraberinde uluslararası alanda ve ülkemizde teknolojik yenilikleri getirmekte ve bu hızlı değişime uyum sağlayabilmek adına elektronik işlem ve belge kullanımının önemi artmaktadır. Devredilebilir belgelerin ve araçların yasal olarak elektronik biçimdeki görünümünü belirlemek ve tarafların güven duyarak kullanabilmelerini sağlamak önemli bir husustur. Model Kanun, ülkemizde gerekli olan hukuki altyapı için oluşturulacak iç hukuk kurallarına yol gösterici konumundadır. Ayrıca bankacılık ve finans

* Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi, asaidber@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8110-1361.

Makale Gönderim Tarihi: 18.09.2019.

Makale Kabul Tarihi: 09.12.2019.

sektöründe de önemli bir yer edinen Blockchain tabanlı Kripto paraların yasal olarak tanınma yolları ve sanal para kavramları için önem arz etmektedir.

BÖLÜM I. GENEL HÜKÜMLER

Madde 1. Uygulama Alanı

1. Bu Kanun elektronik olarak devredilebilir kayıtlara uygulanır.

2. Bu Kanun'da belirtilenlerin dışında, bu Kanun'da yer alan hiçbir düzenleme, tüketicinin korunmasına yönelik uygulanabilecek herhangi bir hukuk kuralı dâhil, devredilebilir bir belgeyi veya aracı düzenleyen herhangi bir hukuk kuralının, elektronik olarak devredilebilir bir kayda uygulanmasını etkilemez.

3. Bu Kanun, hisse senetleri ve tahviller gibi menkul kıymetler ve diğer yatırım araçlarına [...] ¹ uygulanmaz.

Madde 2. Tanımlar

Bu Kanun bakımından:

"Elektronik kayıt", eş zamanlı oluşturulup oluşturulmadığı önem arz etmeksizin, uygun olduğu ölçüde, kaydın bir parçası olmak için mantıksal olarak ilişkili veya başka şekilde bağlantılı tüm bilgiler de dâhil olmak üzere elektronik yollarla oluşturulan, iletilen, alınan veya saklanan bilgi anlamına gelir;

"Elektronik olarak devredilebilir kayıt", 10. maddenin gereklerine uygun bir elektronik kayıttır;

"Devredilebilir belge veya araç", hamile, belgede veya araçta belirtilen yükümlülüğün ifa edilmesini talep etme ve belgede veya araçta belirtilen yükümlülüğün ifa edilmesi hakkını bu belgenin veya ara-

¹ Kanun koyucu aşağıdakilere gönderme yapabilir: (a) Devredilebilir olarak düşünülebilecek, ancak Model Kanun kapsamına girmemesi gereken belgeler ve araçlar; (b) Poliçe ve Bonolar İçin Yeknesak Bir Kanun Sağlayan Konvansiyon (Cenevre 1930) ve Çekler İçin Yeknesak Bir Kanun Sağlayan Konvansiyon (Cenevre 1931) kapsamına giren belgeler ve araçlar; (c) sadece elektronik biçimde bulunan elektronik olarak devredilebilir kayıtlar.

cın devri yoluyla devretme hakkı veren kâğıt üzerinde yazılı bir belge veya araçtır.

Madde 3. Yorumlama

1. Bu Kanun, uluslararası kökenli bir model kanundan türetilmiştir. Bu Kanun'un yorumlanmasında, uluslararası kökeni ve uygulamasında yeknesaklığı sağlama ihtiyacı göz önünde bulundurulur.

2. Bu Kanun ile düzenlenen konulara ilişkin olup, Kanun'da açıkça yer verilmemiş olan sorular, bu Kanun'un dayandığı genel ilkelere uygun olarak çözülür.

Madde 4. İrade Serbestliği ve Sözleşmenin Şahsiliği

1. Taraflar bu Kanun'un aşağıdaki hükümlerine istisna getirebilir veya hükümleri sözleşme ile değiştirebilirler: [...].²

2. Bu yönde bir sözleşme, sözleşmeye taraf olmayan herhangi bir kişinin haklarını etkilemez.

Madde 5. Bilgi Gereksinimleri

Bu Kanun'da yer alan hiçbir düzenleme, bir kişinin kimliğini, işyerini veya diğer bilgileri açıklamasını gerektirebilecek veya bu bağlamda bir kişiyi hatalı, eksik veya yanlış beyanda bulunmanın yasal sonuçlarından kurtaracak herhangi bir hukuk kuralının uygulanmasını etkilemez.

Madde 6. Elektronik Olarak Devredilebilir Kayıtlarda Ek Bilgi

Bu Kanun'da yer alan hiçbir düzenleme, devredilebilir bir belgede veya araçta bulunanlara ek olarak, elektronik olarak devredilebilir bir kayda bilgi dâhil edilmesini engellemez.

² Kanun koyucu, varsa, tarafların Model Kanun'un hangi hükümlerine istisna getirebileceklerini veya hangi hükümlerini sözleşme ile değiştirebileceklerini belirleyebilir.

Madde 7. Elektronik Olarak Devredilebilir Kayıtların Yasal Olarak Tanınması

1. Elektronik olarak devredilebilir bir kaydın, yalnız elektronik biçimde olduğu gerekçesiyle hukuki etkisi, geçerliliği veya uygulanabilirliği reddedilemez.

2. Bu Kanun'da yer alan hiçbir düzenleme, bir kişinin rızası olmadan elektronik olarak devredilebilir bir kayıt kullanmasını gerektirmez.

3. Bir kişinin elektronik olarak devredilebilir bir kayıt kullanma rızası, kişinin davranışından çıkarılabilir.

BÖLÜM II. İŞLEVSEL DENKLİK HÜKÜMLERİ

Madde 8. Yazılı Olma

Kanun'un bilginin yazılı olmasını gerektirdiği durumlarda, bu gereklilik, içerisinde yer alan bilginin müteakip başvurular için kullanılabilir şekilde erişilebilir olması durumunda, elektronik olarak devredilebilir bir kayıta karşılanmış olur.

Madde 9. İmza

Kanun'un bir kişinin imzasını gerektirdiği veya imzasını kabul ettiği durumlarda, kişiyi doğrulamak ve kişinin elektronik olarak devredilebilir kayıta yer alan bilgiye ilişkin iradesini göstermek için güvenilir bir yöntem kullanılırsa, bu gereklilik, elektronik olarak devredilebilir bir kayıt tarafından yerine getirilmiş sayılır.

Madde 10. Devredilebilir Belgeler veya Araçlar

1. Kanun'da devredilebilir bir belge veya araç gerekli olduğu durumlarda, bu gereklilik, aşağıdakilerin varlığında elektronik bir kayıt tarafından yerine getirilmiş sayılır:

(a) Elektronik kayıt, devredilebilir bir belgede veya araçta bulunması gereken bilgileri içerirse; ve

(b) Aşağıdaki unsurları içeren güvenilir bir yöntem kullanılırsa:

(i) Elektronik kaydın elektronik transfer kaydı olarak belirlenmesi;

(ii) Elektronik kaydın düzenlenmesinden herhangi bir etkisinin veya geçerliliğinin sona ermesine kadar kontrol edilebilme yeteneğini sunması; ve

(iii) Elektronik kaydın bütünlüğünü koruması.

2. Bütünlüğü değerlendirme ölçütü, iletişim, depolama ve görüntüleme sürecinde doğal olarak ortaya çıkan değişiklikler dışında, elektronik olarak devredilebilir kayıta yer alan bilgilerin, düzenlenmesinden herhangi bir etkisinin veya geçerliliğinin sona ermesine kadar ortaya çıkan herhangi bir yetkili değişiklik de dâhil olmak üzere, eksiksiz ve değişmeden kalıp kalmadığı şeklinde olmalıdır.

Madde 11. Kontrol

1. Kanun'un devredilebilir bir belge veya araca zilyetliği gerektirdiği veya kabul ettiği durumlarda, bu gereklilik, aşağıdaki hususları sağlayan güvenilir bir yöntem kullanılırsa, elektronik olarak devredilebilir bir kayıt tarafından yerine getirilmiş sayılır:

(a) Elektronik olarak devredilebilir kayıt üzerindeki münhasır kontrolünün bir kişi tarafından sağlanması; ve

(b) Bu kişinin tasarruf eden kişi olarak tespit edilmesi.

2. Kanun'un devredilebilir bir belgenin veya aracın zilyetliğinin devrini gerektirdiği veya kabul ettiği durumlarda, elektronik olarak devredilebilir bir kayıt ilişkin olarak bu gereklilik, elektronik olarak devredilebilir kayıt üzerindeki kontrolün devri ile yerine getirilmiş sayılır.

BÖLÜM III. ELEKTRONİK OLARAK DEVREDİLEBİLİR KAYITLARIN KULLANIMI

Madde 12. Genel Güvenilirlik Standardı

9, 10, 11, 13, 16, 17 ve 18 inci maddelerin amaçları doğrultusunda, belirtilen yöntem aşağıdaki şekilde olmalıdır:

(a) Aşağıdakileri içerebilecek tüm ilgili durumlar göz önünde tutulduğunda, kullanılan yöntemin işlevinin yerine getirilmesine uygun olduğu ölçüde güvenilirdir:

- (i) Güvenilirliğin değerlendirilmesine ilişkin operasyonel kurallar;
 - (ii) Veri bütünlüğünün güvencesi;
 - (iii) Sisteme yetkisiz erişimi ve kullanımı önleme yetkinliği;
 - (iv) Donanım ve yazılım güvenliği;
 - (v) Bağımsız bir kurum tarafından denetimin düzenliliği ve kapsamı;
 - (vi) Bir denetim kurumu, bir akreditasyon kurumu veya yöntemin güvenilirliğine ilişkin gönüllü bir program tarafından yapılan bir bildirim varlığı;
 - (vii) Uygulanabilir herhangi bir endüstri standardı; veya
- (b) İşlevi kendi başına veya başka kanıtlarla birlikte yerine getirdiği kanıtlanmalıdır.

Madde 13. Elektronik Olarak Devredilebilir Kayıtlarda Zamanın ve Yerin Belirtilmesi

Kanun'un devredilebilir bir belgeye veya araca zamanın veya yerin belirtilmesini gerektirdiği veya kabul ettiği durumlarda, bu gereklilik, elektronik olarak devredilebilir bir kayda zamanın veya yerin belirtilmesi için güvenilir bir yöntem kullanılırsa yerine getirilmiş olur.

Madde 14. İş Yeri

1. Konum, yalnızca aşağıda belirtilenlerin varlığında bir iş yeri olarak kabul edilmez:

(a) Konumda bir tarafça elektronik olarak devredilebilir kayıtlarla bağlantılı olarak kullanılan bir bilgi sistemini destekleyen teçhizat ve teknoloji bulunuyorsa; veya

(b) Konumda diğer taraflarca bilgi sistemine erişilebiliyorsa.

2. Bir tarafın belirli bir ülkeye bağlı bir elektronik adresi veya bilgi sisteminin başka bir unsurunu kullanması, iş yerinin o ülkede bulunduğu bir karine oluşturmaz.

Madde 15. Ciro

Kanun'un devredilebilir bir belgenin veya aracın herhangi bir biçimde cirosunu gerektirdiği veya kabul ettiği durumlarda, elektronik olarak devredilebilir bir kayıt bakımından bu gereklilik, ciro için gerekli bilginin elektronik olarak devredilebilir kayda dâhil edilmesi ve bu bilginin 8. ve 9. maddelerde belirtilen gerekliliklerle uyumlu olması durumunda, yerine getirilmiş olur.

Madde 16. Değişiklik

Kanun'un devredilebilir bir belgenin veya aracın değiştirilmesini gerektirdiği veya kabul ettiği durumlarda, elektronik olarak devredilebilir bir kayıt bakımından bu gereklilik, elektronik olarak devredilebilir kayıttaki bilginin değiştirilmesi için güvenilir bir yöntem kullanılır ve böylece değiştirilen bilgi değiştirilmiş olarak tanımlanırsa, yerine getirilmiş olur.

Madde 17. Devredilebilir Bir Belgenin veya Aracın Elektronik Olarak Devredilebilir Bir Kayıtlarla Değiştirilmesi

1. Ortam değişimi için güvenilir bir yöntem kullanılması şartıyla, elektronik olarak devredilebilir bir kayıt, devredilebilir bir belgenin veya aracın yerine geçebilir.

2. Ortam değişiminin etkisini gösterebilmesi için, elektronik olarak devredilebilir kayda ortam değişikliğini belirten bir beyan eklenecektir.

3. Paragraf 1 ve 2'ye uygun olarak elektronik olarak devredilebilir kaydın düzenlenmesi üzerine, devredilebilir belge veya kayıt kullanılmaz hale getirilmeli ve herhangi bir etkisi veya geçerliliği kalmamalıdır.

4. Paragraf 1 ve 2'ye uygun olarak yapılan ortam değişimi, tarafların haklarını ve yükümlülüklerini etkilemez.

Madde 18. Elektronik Olarak Devredilebilir Bir Kaydın Devredilebilir Bir Belgeyle veya Araçla Değiştirilmesi

1. Ortam değişimi için güvenilir bir yöntem kullanılması şartıyla, devredilebilir bir belge veya araç, elektronik olarak devredilebilir bir kaydın yerine geçebilir.

2. Ortam değişiminin etkisini gösterebilmesi için, devredilebilir belgeye veya araca ortam değişikliğini belirten bir beyan eklenecektir.

3. Paragraf 1 ve 2'ye uygun olarak devredilebilir belgenin veya aracın düzenlenmesi üzerine, elektronik olarak devredilebilir kayıt kullanılmaz hale getirilmeli ve herhangi bir etkisi veya geçerliliği kalmamalıdır.

4. Paragraf 1 ve 2'ye uygun olarak yapılan ortam değişimi, tarafların haklarını ve yükümlülüklerini etkilemez.

BÖLÜM IV. ELEKTRONİK OLARAK DEVREDİLEBİLİR KAYITLARIN SINIR ÖTESİ TANINMASI

Madde 19. Yabancı Elektronik Olarak Devredilebilir Kayıtlara Ayrımcılık Yapılmaması

1. Elektronik olarak devredilebilir bir kaydın, yalnızca yurtdışında düzenlenmiş veya kullanılmış olması gerekçesiyle hukuki etkisi, geçerliliği veya uygulanabilirliği reddedilemez.

2. Bu Kanun'da yer alan hiçbir düzenleme, devredilebilir bir belgeyi veya aracı düzenleyen uluslararası özel hukuk kurallarının elektronik olarak devredilebilir kayıtlara uygulanmasını etkilemez.